

PILIPAI

Rau Yo Paulu Iwode

Pang Di Pilipai I

---

1 ¹Au Paulu aye Timoti amru nga kapraingi ke Yesu Kirisi. Amru amgaua, inbe au awodo rau naii pang ang di tooltool ke Maro yo kagaua lomim le imot pang Yesu Kirisi a kayepe Pilipai nga. Ngan rau i amyawari pang kaye di kuto maimai kiang, inbe pang di tooltool yo tisu di ye urata ke Maro ngan lapau.

²Nen le ampataraau pang Tamada Maro iye Tool Mai kiidi Yesu Kirisi be yaru lodi pang a tiyei dada dook mata pang, inbe tikaua lo silene kidi pang.

Paulu Ipatarau Ye Di Tooltool Ke Maro Yo Tiyepe Pilipai Nga

³Au i ye soo lal yo lok tutang ye nga, ngan awete lo ponana kiau pang Maro yo asung panga i, in yang. ⁴Inbe ye pataraungu kiau le imot yo apatarau yang ye nga, ngan lok ponana mai san, ⁵yesoo kayei dada dook mata pau a kalonau ye urata ke raungi bingi dook mata pang di tooltool. Ngan ang ngan kalonau dook mata nen ye kene yo katara lomim medana ye bingi dook mata tani le se nookoot nga lapau. ⁶Nen le atara lok medana nen, Maro ya taunu yo ipamaditi urata dook mata tani pang i, in ole isudunga nen a ipa so le lo imot ye lal yo be Yesu Kirisi imulu a isi ye i.

⁷Le au i lok pang mai san. Ngan dook mata nen, yesoo ang ngan kalonau ye urata yo Maro ikauu pau be ayeii i. Ngan ya in lonu paidi a iyei dada dook mata paidi le ikaua urata i paidi be tayeii. Nen le ye kene yo akodo le amede ye bingi dook mata inbe awetewete pang di tooltool be bingi dook mata tani in moolmool le imot nga, ngan ang ngan kalonau. Inbe nookoot se ayepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lonu nga, ngan kalonau nen lapau. ⁸Ngan Maro lon galanga yau nen, be moolmool au i lok be mala akamatang mulu, yesoo lok pang mai san dawa ben yo Yesu Kirisi lonu pang mai san nga.

⁹Ngan pataraungu kiau yo apatarau ye in nen, be Maro ole iyei ang le lomim yo mai san panga iye di tooltool ki i, in ole iyeii le maiyoko. Inbe apatarau be Maro ole ipamadit lomim mulu le lomim galanga moolmool ye, inbe lomim galanga ye dada yo dook mata nga. ¹⁰Ngan apatarau nen, a be nen ngan kakilala dada yo dook mata i a katoo. Ngan kumata le be nen nga, ngan la be lomim iken galangana ye Maro matana, inbe kayepe le taukamim busunu le ilo ye lal yo be Kirisi imulu a isi ye i. ¹¹Inbe dada dook mata noonoonoo yo ipa ye Yesu Kirisi nga, ngan ole kayei le itar kanono dook mata lapau, a be nen ngan di tooltool tikamata dada kiang tina yo kayei nga, ngan ole tiyeie Maro ene le ilo ete ke be di tooltool tipayiti ye.

So Yo Pombe Pang Ye Paulu, In Iso Dada Pang Bingi Dook Mata

¹²Ang di diek kapala yo katara lomim medana pang Yesu nga, nga be apagalanga lomim nen. So yo pombe pang yau nga, ngan iso dada pang bingi dook mata be di tooltool tilonga. ¹³Ngan nen le di tooltool ke patokongo yo matadi kala rumu ke Sisa^a nga, inbe di tooltool kapala yo tiyepe ni nga, ngan di le imot lodi galanga yau nen be se ayepe ye rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga, ngan ye yo awetewete bingi dook mata ke Yesu Kirisi pang di tooltool nga. ¹⁴Inbe so san mulu in nen. Di diede kapala tikamatau ye kene yo ayepe rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono ye in nga, ngan Maro ilonau dook mata san. Ngan nen le ipamede di le titattadai tiap, bong tikodo le timede, inbe tiwetewete betanga ke Maro pang di tooltool lapau.

¹⁵Moolmool, di tooltool kapala ngan tiwetewete pang di tooltool ye bingi dook mata ke Kirisi, yesoo matadi yoonoonoo ye urata kiau, inbe tikapye be tidada kalau. Bong di tooltool kapala ngan lodi dook mata pau le tiwetewete pang di tooltool ye bingi dook mata ke Kirisi a tilonau ye. ¹⁶Di ngan tiwetewete bingi dook mata ke Yesu pang di tooltool, yesoo lodi pau mai san. Inbe di ngan lodi galanga nen be Maro itarau se ayepe ye rumu dook tiap kidi talnga dikidiki lono nga, ngan be nen a akodo le amede, inbe awete pang di tooltool be bingi dook mata tani in moolmool le imot. ¹⁷Bong di tooltool kapala ngan tiwetewete pang di tooltool ye bingi dook mata ke Kirisi ye dada moolmool tiap, yesoo lodi be di tapdi tiyitmak edi le ilo ete ye di tooltool kapala. Di ngan lodi tar be tiyei nen ngan ole asolo urata moonoo ke masngana sa mulu ye kene tani yo ayepe rumu dook tiap lono ye i. ¹⁸Ngan tiyei nen, bong in so mai tiap. Le kumata be tiwetewete pang di tooltool ye bingi dook mata be tigarungau ye, too be tilonau nga, ngan in so sokorai. Bong so yo maiyoko in nen, be tiwetewete bingi dook mata ke Yesu Kirisi leu. Nen le au i lok ponana ye yo tiyei nen nga.

---

^a **1:13** Ngan tool yo ene Sisa i, in tool kuto mai yo matan kala tana mai Rom i.

Au i ole lok ponana nen le ikenen leu,¹⁹ yesoo lok galanga nen, be Maro ole ilonau a ipamulau ye so dook tiap yo pombe pang yau i. Ngan lok galanga nen, yesoo ang ngan kapatarau pang Maro be ilonau, inbe Yesu Kirisi iwanga Maro Amunu Silene isi be si ilonau lapau.²⁰ Nen le lok yo maiyoko mata in nen, o ke be ayeie so dook tiap sa a be moomook ye, ngan tiap, bong ole akodo tutube ye Kirisi, inbe ayei so a be nen ngan di tooltool tiitmaka ene ye. Ngan dada tani yo kanakana ngan akapye be atoo in naii. Ngan la dookoot, kumata le be ayepe maurek, too be amata nga, ngan so tina le imot yo ayei nga, ngan be ayitmaka Kirisi ene ye.²¹ Le ye kamatanga kiau ngan nen, kumata be ayepe maurek nga, ngan ole ayitmaka Kirisi ene, bong kumata be amata nga, ngan ole akaua yepongo dook mata san le illoso yepongo yo ke tana i.²² Bong kumata le be ayepe maurek go nga, ngan ke be ayei urata ke Kirisi a alon di tooltool ye. Nen le lok galanga tiap, ole atoo soo dada na?²³ Atoo, imoo pau ye dada ru nga. Au i lok be ayege yepongo kiau ke tana i, inbe lo aye Kirisi amyepe gaongo, yesoo yepongo ni la dook mata le illoso yepongo yo ke tana i.²⁴ Bong urata kiau yo be alonang ye i, in imot tiao. Le dook mata ngan nen, be ayepe maurek a be nen ngan alonang mulu.²⁵ Ngan au i lok galanga nen, urata kiau yo be alonang ye i, in imot tiao. Le lok tar nen be ole ayepe go. Ngan nen le ole amala pang yang be mala apamede lomim yo kataru pang Yesu i, in le imede dook, a be nen ngan lomim ponana.²⁶ Ngan la ye kene yo be amala pombe pang yang mulu nga, ngan ole lomim ponana mai san pang Yesu Kirisi yo ilonau i, inbe kayitmaka ene.

²⁷⁻²⁸ Ngan soo so yo be pombe i, in kin kakawai ang dook leu a kayepe dook le dawa ben tina bingi dook mata ke Kirisi iwete be tayepe nga. Ngan kumata be nen nga, ngan be mala akamatang, too ayepe ni mooloo yang inbe tiwete pau yang leu nga, ngan ole lok galanga nen, be ang ngan kagaua lomim le atu, inbe kakodo le kamede ye lomim yo kataru pang Kirisi i. Inbe ole lok galanga nen lapau, be katattadai di koi kiang pitiap yege, bong kagaua lomim le atu be karautoo betanga kidi tooltool yo tiyei koi pang bingi dook mata tani nga. Ngan nanga, kumata le be katattadai di tiap nga, ngan ole tikamatang nen; ang ngan Maro ya taunu ilonang le ole ipamulang ye so dook tiap yo be igarungang i, bong di ngan ole Maro igarung di le tilledi.²⁹ Ngan ya in iyei urata dook mata pang le imalum pang a be nen ngan katara lomim medana pang Kirisi leu tiap, bong imalum pang a be nen ngan kasolo masngana ye urata yo ki, ngan lapau.³⁰ Nen le ang ngan lapau kasolo masngana ye urata ki dawa ben muku ngan asolo a kakamatau nga, inbe nookoot nga asolo go a kalongau lapau nga.

Tatoo Dada Dook Mata Yo Ke Kirisi Nga

2 ¹ Ang ngan Kirisi iyepe yang le ipamede lomim le imede, too? Inbe Kirisi lono pang a iyei ang le kayepe ye lo silene, too? Inbe Maro

Amunu Silene iyepe lomim, too? Inbe Kirisi lon mulumulu yang, too?
 2 Kumata le be nen nga, ngan kagaua lomim le atu, inbe katoo dada ataleu yo be lomim mai san pang di diemim kapala ye i, inbe kagauagaua dook mata ye urata tina yo lomim kap be kayei nga. Ngan kumata le be katoo dada yo nen nga, ngan ole lok ponana le lok ponana mai san. 3 Nen le kin ang tapmim kakapye be kayitmak emim le ilo ete ye di tooltool kapala be. Inbe kin koomim payitang ye dada kiang yo kayei, nga be. Bong ang tapmim karautoo ang le kadu lopo, inbe lomim tar di diemim be di ngan la dada kidi yo tiyei ngan dook mata le illosang nga. 4 Inbe kin matamim kala so kiang ang tapmim yo be ilonang ngan leu be, bong be nen ngan matamim kala so kidi diemim kapala yo be ilon di ye yepongo kidi, ngan lapau.

Kirisi Ya Taunu Irautoo Inbe Maro Iyitmaki

5 Ngan dada kiang yo be katoka le kaparama i, in ole dawa ben ke Yesu Kirisi yo itoka i. 6 Ya in dawa ben Maro, bong lono be iparama nene yo be iyepe le dawa ben Maro, in tiap. 7 Le iyege nene, inbe si iyei tool moolmool a iyepe tana dawa ben tool ke kapraingi leu. 8 Ngan iyepe ben idi tooltool, bong ya taunu irautoo le idu lopo, inbe itoo Maro lono le imot le lo imata. Moolmool, ya in itoo Maro lono le ilo ye kene yo tipatota lo kai palasingi kaini a imata ye i. 9 Ngan la le Maro iyitmaki le ilo ete le illos di tooltool kapala nga le imot, inbe iyeie ene le illos di tooltool kapala nga le imot edi lapau. 10 Inbe Maro iyitmaka Yesu ene le ilo ete nga, ngan be nen a so le imot yo ikarata di a tiyepe malala ki, inbe tiyepe tana pono le tana parmania nga, ngan di le imot tigun turudi du dama ke Yesu inbe tiyitmaki. 11 Ngan iyitmaki nen, a be nen ngan so tina le imot tikamata, inbe tiwete nen be Yesu Kirisi in la Tool Mai i. Le ye dada tani in nga, ngan ole tiyitmaka Tamada Maro in ene lapau.

Nunngada Dawa Ben Kanpitiki

12 Ang di tooltool kiau yo lok pang mai san nga, muku ngan ye kene yo ayang tayepe ye in nga, ngan katoo betanga kiau dook mata. Le nookoot nga ye kene yo ayepe manga mooloo yang nga, ngan kin guramim a be nen ngan katoo betanga kiau ngan dook mata le imot. Maro ikau ang a ipamulang ye so dook tiap yo be igarungang in oo, le katattadaia Maro a katangarur, inbe kayei urata yo lono be kayei nga. 13 Ngan ang ngan ke be kayei urata nen, yesoo kanakana ngan Maro ya taunu ipamadit lomim a be nen ngan kayei urata ki tina yo lono be kayei nga. Inbe ya in ipamedang a be nen ngan katoo dada dook mata yo ki nga.

14 Nen le so tina le imot yo be kayei nga, ngan ole kayepe dook, inbe kayei. Bong kin kawete gogo betanga, too kaparsu ye betanga be. 15 Katoo dada dook mata nen, a be nen ngan lomim iken galangana dook mata,

inbe kayepe le taukamim noonoo ye Maro matana. Inbe ole kayepe ben ang ngan Maro di natunu yo taukadi busunu nga. Le nookoot nga ye kene yo kayepe kataunu kidi tooltool ke yeingi dada dook tiap ke noonoo ye in nga, ngan nunngamim ole ilangaraia ni dawa ben kanpitiki ikan lang katene nga.¹⁶ Le kin kawetewete pang di tooltool ye bingi dook mata ke yepongo dook mata tani yo taukan motingi i. Ngan kumata le be kayei nen nga, ngan ye lal yo Kirisi be imulu a isi ye in nga, ngan ole lok ponana le lok ponana yang mai san. Yesoo, lok galanga nen, urata mai yo ayei yang nga sa yo be taukan kanono, ngan tiap.¹⁷ Le kakamata, lomim medana yo kataru pang Yesu le ipa ye urata ki yo kayei nga, ngan dawa ben so ke paroranga pang Maro. Le kumata be tiraumatau a amata, ngan dook mata, yesoo rara kiau yo be imati i, in ole dawa ben ooroo wain surunu yo tool ke paroranga so be itioo lo ye paroranga kiang i. Nen le au i lok dook mata, inbe lok ponana yang mai san.¹⁸ Ngan nen le dook mata be ang ngan lomim dook mata, inbe lomim ponana yau lapau.

Timoti Iye Epaproditus

¹⁹ Au atara lok le atu nen, be Tool Mai Yesu ole imalum pau a mooloo tiap, inbe awanga Timoti a imala pang yang. Ngan yo a le awanga a imala nga, ngan be nen a ang leu la be ipamedang ye kene yo iwete pang ye bingi kiau, nga tiap, bong be nen a au lapau ole ipamedau ye kene yo be imulu a iman ikaua bingi kiang pau ye i.²⁰ Ngan ni tool sa dawa ben Timoti i tiap. Ya in lon kaua urata moolmool ye dada yo be ilonang a be nen ngan yepongo kiang dook mata ye i.²¹ Le ya in dawa ben di tooltool kapala nga tiap. Di ngan tinidi bese be tiyei urata kidi a be tilon di tapdi ye leu, bong tinidi bese be tiyei urata ke Yesu Kirisi, ngan tiap.²² Bong Timoti in ya taunu ipatnaii pang a lomim galanga ye ben ya in iyei urata ke Tool Mai le dook mata. Nen le ang ngan lomim galanga ye nen, be ya in ilonau ye urata ke raingi bingi dook mata ke Yesu pang di tooltool dawa ben tool kase ilono tamana ye urata ki nga.²³ Le atara lok le atu nen, be ole akamata so sa be pombe pang yau muku ngan, lo ngan be awanga Timoti a imala pang yang palbe leu.²⁴ Inbe atara lok medana nen lapau, be Tool Mai ole ilonau le mooloo tiap, inbe au tauk ole mala akamatang lapau.

²⁵ Bong lok kaua urata be dook mata ngan nen, be ole awanga Epaproditus a imulu pang yang a imala. Ngan ya in ek atu yo itara lono medana pang Yesu i, le amru amyei urata gaongo, inbe amru amyei urata dawa ben di tooltool ke patokongo nga le amye di koi ke bingi dook mata ampatoko. Inbe ya in tool tani yo muku ngan kawanga a iman pang yau be man ilonau ye so yo amaka ye nga.²⁶ Le ole awanga a imulu pang yang nga, yesoo ya in lon be le mala ikamatang pa. Inbe lon galanga be kalongo betanga ki yo matamatenge mai ikauu nga, le tina lon moo ye san.

²⁷Moolmool, ya in matamatenge ikauu le kasin leu be imata. Bong Maro lono panga inbe lono pau lapau, le iloni a tinini dook mata mulu. Ngan ye yo lono pau nga, ngan be nen a au Paulu asolo urata moonoo dook tiap sa le illos yo asolo nookoot nga be. ²⁸Ngan la lok be awanga a imala pang yang, a be mala kakamata mulu, ngan lomim ponana. Inbe au lapau o ke be lok moo mata tiap. ²⁹⁻³⁰Le kumata be imala nga, ngan lomim ponana ye a kakauu ben ya in emim atu yo itara lono medana pang Tool Mai i. Yesoo, ya in iyei urata ke Kirisi, le kasin leu be imata. Inbe ya in lon rru ye yepongo ki ke tana i tiap, bong iraia tinini le imot be iyei urata yo kayawari be man iyei a ilonau ye nga. Le kalongo betanga ki a karaua panga, inbe pang di tooltool yo dook mata dawa ben ya ngan lapau.

Tooltool Nooonoonoo Ke Maro

3 ¹Di diek nga, ngan betanga kiau tina yo be awete porai pang ngan nen: Lomim ponana pang Tool Mai! Ngan au i o ke be tinik booroomoo ye wodenge betanga yo nen ngan mulu pang, ngan tiap. Yesoo, lok tar be betanga yo nen ngan la be iwonokalang nga.

²Kin kakamatang dook leu ye di tooltool yo tiyei dada dook tiap nga. Di ngan ben di gaunu gok. Inbe di tooltool tina ngan tiwete be katoo di ye dada kidi Isrel yo ke koranga tinidi i, ngan la be kayei ben di tooltool ke Maro nga. ³Bong di ngan tooltool moolmool ke Maro tiap. Idi nga la tooltool moolmool ke Maro nga. Nen le idi nga tasung pang Maro ye gurana ke Amunu Silene yo ilonidi ye i. Inbe tayitmaka Yesu Kirisi ene le ilo ete ke be di tooltool tipayiti, yesoo ya la ipamulidi ye so dook tiap yo be igarungidi i. Inbe tatara lodo medana nen, be dada yo di tooltool tiyei ye tinidi nga, ngan ke be ilonidi le tiniidi dook mata ye Maro matana, nga tiap. ⁴Bong kumata be dada yo tiyeii ye tinidi in la be ilon di in nga, ngan matin nga le au tauk i ayepe dook mata san, yesoo muku ngan atoo dada ke di Isrel le allos di diek nga le imot. ⁵Kakamata, au i tinak ipasui au a ayepe le ke limi be ru iman a ila, motong la ye ke limi be tol ki ngan tikoro tinik nga. Inbe au i tool ke Isrel atu, inbe apa ye rara ke Bensamen, inbe atoo dada le momo yo kidi Ibru^b ngan dook mata le imot. Inbe au i tool kidi Paresi^c le atoo ger yo Maro ikap pang Mose nga le imot lapau. ⁶Inbe akodo le amede ye urata ke Maro, le muku ngan agarung di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga. Inbe atoo ger ke Mose dook mata san, le tool sa be matan too ye dada kiau yo ayei nga, ngan o ke be ipuske busunu kiau siap.

⁷Muku ngan lok tar nen be so tina le imot yo ayei a le allos di diek ye nga, ngan so maiyoko le ke be ilonau. Bong nookoot nga akamata so

^b 3:5 Betanga yo Ibru i, in di Isrel koodi.   ^c 3:5 Betanga yo Paresi i, in ben budanga kidi Yuda atu la tiwete di ye di Paresi nga.

tina ngan ben so sokorai, yesoo Kirisi in la dada yo be Maro ilonau ye i.⁸ Ngan so tina ngan nangan leu tiap, bong so le imot ke tana i nga, ngan akamata ben so sokorai le ke be ilonau tiap lapau. Inbe so tina ngan ayege le imot, yesoo akamata ngan ben tidi leu. Le so ataleu yo maiyoko i, in nen, be lok galanga moolmool ye Yesu Kirisi yo Tool Mai kiau i. Ngan ayei nen a be nen ngan ayepe ben au i tool moolmool ke Kirisi,⁹ inbe ya in iyepe yau lapau. Le au i ayei ben tool noonoonoo nga ye dada kiau au tauk yo ayei a atoo ger ke Mose ye, ngan tiap. Bong ayei tool noonoonoo ye dada yo atara lok medana pang Kirisi ye i. Ngan nen, yesoo kumata le be tatara lodo medana pang Kirisi nga, ngan ole Maro ya taunu iwetidi be idi nga tooltool noonoodoo.¹⁰ Ngan lok yo maiyoko mata in nen, be lok galanga ye Kirisi dook. Inbe lok be gurana ke Maro yo ipamaditi ye ni ke matenye i, in ipaponau. Inbe lok be awawu ye masngana ki a amru amsola. Inbe lok be araia tinik mai i le imot panga le lo amata, dawa ben ya in iraia tinini mai i le imot be ilon di tooltool ye, a tiraumate le imata nga.¹¹ Ngan au lok tar nen be ayepe nen, ngan Maro ole ipamaditau mulu ye ni ke matenye a be nen ngan aye amyepe.

Paulu Idada Le Gurana Pang Ye Ker

¹² Bong au i ke be awete be atoo dada dook mata tina ngan le imot koot, ngan tiap. Inbe ke be awete be ayei ben tool dook mata le imot, ngan tiap lapau. Bong kanakana nga, ngan akapye be atoo dada tina nga le imot, yesoo Yesu Kirisi ipootau nga, ngan be nen a ayepe dawa ben ya taunu.¹³ Le di diek nga, matak too le lok galanga be dada tani yo be ayepe dawa ben Kirisi i, in akauu a aparama dook mata le imot tiao. Bong so ataleu yo ayeii, in nen; lok kalli so yo muku ngan ayei nga, inbe akaua urata le gurak be atoo dada tani in pang dama ni a ala.¹⁴ Ngan nanga, adada le gurak be la pombe ye ker, a be nen ngan akaua balingi ke urata kootoonoo kiau. Ngan balingi tani in ole Maro ikau pau ye urata ke Yesu Kirisi yo iyei pau nga, ngan la le ikiu au be le alo ete a lo amru amyepe dook ye malala ki.

¹⁵ Le ayang di tooltool yo maimai ye so ke Maro nga, ngan dook mata ke be idi le imot tatoo dada tani yo awetewete pang ye i. Bong kumata le be ang tina ngan sa be lomim kaua dada san nga, ngan ole Maro la be ikarata tool tani in lono i.¹⁶ Le so ataleu yo maiyoko in nen, ole tayepe le tatoo dada dook mata yo Maro ipatnaii paidi koot i.

¹⁷ Ang di diek nga, kin le katoo dada kiau yo apatnaii pang koot i. Inbe di tooltool kapala yo titoo patomonaingi kiam nga, ngan kakamata dada kidi yo tiyei nga, inbe lomim kaua urata ye dook.¹⁸ Ngan awete pang nen, yesoo di tooltool alunu la tiwete be di ngan titara lodi medana pang Kirisi nga, bong dada kidi yo tiyei nga, ngan tiyei koi pang betanga ke kai palasingi ke Kirisi. Muku ngan awete pang kaiye oo, inbe la nookoot

nga awete pang mulu le luluk ipotkala matak. ¹⁹Di tooltool yo nen nga, ngan pang dama ni ngan ole Maro igarung di, yesoo di ngan lodi pang so yo be itoko bobodi nga leu, le iyei ben maro pang di. Inbe di ngan lodi ponana ye urata dook tiap yo ke be moomoodi ye nga. Inbe di ngan lodi kaua urata ye so ke tana i leu. ²⁰Bong idi nga tooltool ke malala ke Maro. Inbe tayepe a tanama Tool Mai kiidi Yesu Kirisi be ipa ye malala ke Maro a isi. Ngan ya in tool tani yo ikau idi a ipamulidi ye so dook tiap yo be igarungidi i. ²¹Inbe ya in gurana ki mai san le iyei so nga le imot a iken parmania. Le ye gurana ki tani, in ole iportak tiniidi yo dook mata tiap nga, le dook mata san dawa ben yo Maro ikauu panga ye kene yo ipamaditi ye ni ke matengete i.

4 ¹Ngan la ang di diek nga, ole kakodo le kamede ye Tool Mai ben tina yo awete pang nga. Ngan au i lok pang mai san le lok be akamatang pa. Inbe ang ngan dawa ben tarkilanga ke urata dook mata yo ayeii i, le lok ponana yang mai san.

Noonoongoo Pang Di Tooltool Ke Pilipai

²Nga be awete betanga medana atu ila pang yong Yuodia inbe Sintike nen. Angru ngan ke Tool Mai, le kayepe ngan kagaua lomim le atu.

³Inbe atorong tool kiau yo kutara lom medana pang Yesu a kusu au ye urata i, in nen. Au lok be ong kulon di garup ru tina a tiyepe dook. Ngan yaru ngan tiye Kelemen iye di diek kapala yo tisu au ye urata nga, ngan tilonau dook a amye di amraia bingi dook mata ke Yesu pang di tooltool. Nen le di ngan edi iken ye rau ke yepongo dook mata yo taukan motingi i.

⁴Le kanakana ngan ole lomim ponana pang Tool Mai. Nga be awete mulu nen, ole lomim ponana! ⁵Inbe kayepe le lomim pusbe dook mata a be di tooltool tikamata dada dook mata yo kayeii i, yesoo Tool Mai in isi potai oo. ⁶Kin lomim modoko ye so sa be, bong kanakana ngan kapatarau pang Maro a katoru ye soo so yo be ilonang ye nga. Inbe kawete lo ponana kiang panga le ipa ye pataraungu kiang ngan lapau. ⁷Nen le lo silene ke Maro yo ikauu paidi i, in ole iyakala lomim le kutomim le kayepe dook mata, yesoo ang ngan katara lomim medana pang Yesu Kirisi. Ngan lo silene ki tani, in o ke be di tooltool lodi galanga ye pitiap yege.

⁸Ngan la di diek nga, betanga kiau yo be awete poraii a be lomim kaua urata ye, in nen. Kanakana ngan ole lomim kaua urata dook ye dada le imot yo dook mata nga. Le dada tina ngan nen: dada yo moolmool nga, inbe dada yo tarantatu nga, inbe dada kidi tooltool yo noonoodi nga, inbe dada kidi tooltool yo tinidi igalanga ye Maro matana nga, inbe dada yo di tooltool tiyei le lodo ponana ye nga, inbe dada yo dook mata ki taunu nga, inbe dada yo di tooltool tiyei le tayitmak edi ye nga, ngan kin lomim

kaua urata ye dook. ⁹Nen le so yo apatomonai ang ye, too yo kakap yau nga, too betanga yo awetewete a kalongo yau nga, too so yo kakamatau ayei nga, ngan ole kayei le katoo au ye. Le kumata be kayei nen nga, ngan Maro yo ikaua lo silene ki pang di tooltool ki i, in ole iyepe yang.

Paulu Iwete Lo Ponana Ki Pang Di Pilipai Ye So Yo Tiyawar Panga Nga

¹⁰Au i lok ponana mai san pang Tool Mai ye yo lomim tutau a kalonau mulu nga. Inbe lok galanga nen, kanakana ngan lomim tutau, bong taukamim dada yo be kalonau ye i. ¹¹Bong kin lomim tarau be amaka ye so sa la le awete pang nen, ngan be. Yesoo, au i lok galanga ye dada yo be ayepe le araubon dook ye soo so yo be pombe pang yau nga. ¹²Inbe au i lok galanga ye dada yo be ayepe dook mata ye kene yo amaka ye so ye i, inbe lok galanga ye dada yo be ayepe dook mata ye kene yo so kiau alunu ye i. Nen le soo so yo be pombe pang yau nga, ngan ke be ayepe le lok pusbe ye leu. Le kumata be akan so le kapok sung, too be akana pitolo, too be ayepe le so kiau alunu kaiye, too be amaka ye so nga, ngan ke be ayepe le lok pusbe leu. ¹³Le moolmool, so le imot yo be pombe pang yau nga, ngan ke be ayepe le lok pusbe, yesoo Kirisi la ipamedau i.

¹⁴Bong au i lok dook mata pang ye yo kalonau ye kene yo urata moonoo dook tiap pombe pang yau ye i. ¹⁵Ngan nangan leu tiap, bong ang di tooltool ke Pilipai ngan lomim galanga nen, muku ye kene yo kakaua bingi dook mata ke Yesu yau, inbe ayege tana mai kiang Masedonia ye in nga, ngan di tooltool kapala yo tigaua ye bareme ke Yesu ngan sa tisu au a tikap so pau be tilonau ye, ngan tiap. Bong ang leu la kakap so pau nga. ¹⁶Le ye kene yo ayepe Tesalonaika ye in nga, ngan kayawar so pau. Motong la amaka ye so mulu ngan le kayawar pau mulu lapau. ¹⁷Bong kin lomim tarau be awetewete ye so yo kayawar pau nga a be kayawar so pau mulu, ngan be. Bong au i lok be dada dook mata kiang yo kayeii pau i, in kayeii le mai a be nen ngan Maro iyei urata dook mata pang. ¹⁸Ngan so yo kayawar pau a akap nga maiyoko san, inbe illos so yo amaka ye nga. Yesoo, so tina yo kayawar ye Epaproditus nga, ngan man ikap pau, le nookoot nga so kiau alunu san. Nen le so tina ngan dawa ben so ke paroranga yo kini ki dook mata nga, inbe dawa ben so yo tool ke paroranga so iyei paroranga ye pang Maro nga. Le Maro in lon ponana ye paroranga yo nen nga. ¹⁹Ngan la Maro kiau yo balingi ki mai san le taukan motingi i, in ole ikap so le imot yo kamaka ye ngan pang. Inbe so tina le imot yo kamaka ye nga, ngan ole ikap pang ye urata yo Yesu Kirisi iyeii pang i.

²⁰Le tayitmaka Maro yo Tamada in ene le ikenen leu le taukan motingi. Moolmool.

Paulu Iye Di Tooltool Ke Maro Tiyawar Lo Ponana Kidi Pang Di Pilipai

²¹Kawete lo ponana kiau pang di tooltool atu atu ke Maro yo titara lodi medana pang Yesu Kirisi a tiyepe yang nga. Inbe di diede kapala yo aye

di amyepe ni nga, ngan di lapau tiyawar lo ponana kidi pang ang le imot.
22 Inbe di tooltool ke Maro yo tiyepe ni nga, ngan di le imot tiyawar lo
ponana kidi pang. Inbe di tooltool yo tiyepe ni a tikaua urata ye rumu ke
Sisa nga, ngan tiwete pau be ayawar lo ponana kidi pang lapau.

23 Ngan apatarau nen be Tool Mai kiidi Yesu Kirisi yo iyepe lomim i, in
lono pang a iyei dada dook mata pang ang le imot. Moolmool.